

Népzene a nyugati embert is lenyűgözi

Papp Lajos
Németországban élő
zenetanár, zeneszerző
nemrégiben városunkban
tartott önálló
szerzői estet.
Az előadás után a
művésszel zenéről,
zenetörténetről, -filozó-
fiáról folytattunk kötetlen
beszélgetést.

- A zongoratanításban ön hogyan használja fel ma Bartók és Kodály örökségét?

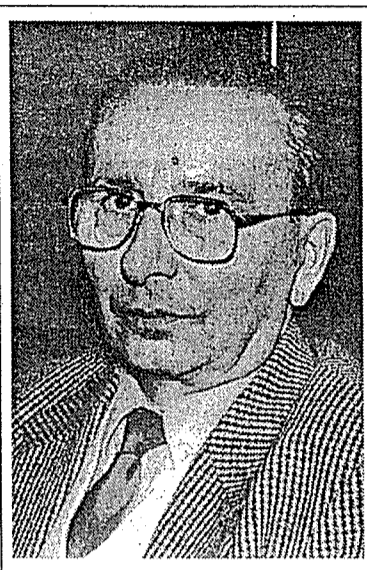
- Zongoraabécémet eszerint építettem fel. A keleti és nyugati zeneanyagot megpróbáltam egyensúlyba hozni, hiszen nyugati iskolákban nincs igazi magyar gyermek- és népdaloktatás. Van egy-két darab Bartóktól, de a forrás, a pentaton, ereszkedő jellegű, régi stílusú magyar zene hiányzik. Nekem az volt a célom, hogy ilyenek is belekerüljenek a nyugati zenetanításba.

- Milyen engedelményt jelent a népdal átdolgozása, összhangba hozása a nyugati típusú zenével?

- Bartók Gyermekeknek című négykötetes zongoradarab-gyűjteménye a nyugat-európai zenetörténelem folyamán kialakult harmómákat kötötte össze a kelet-európai dallamokkal. Eredeti formában úgysem maradhattak volna fenn. Így legalább nem vesződnek el, és eljuthatnak a fiatalokhoz, a világ minden tájára. Ez a gyűjtemény egyszerű dalokat tartalmaz, de mégis alapfokú előképzettséget feltételez. A zongoraiskolámban megpróbáltam elérhetővé tenni ezeket a kezdők számára is. Nem az számít, hogy valamelyest megváltoznak ezek a népdalok, hanem hogy ez a hagyomány eljusson minél több emberhez.

- A nyugat-európai fiataloknak mit jelent ez a sajátos, számukra szokatlan dallamvilág?

- A nyugati népzene ma már dekadens művészet. A régi európai népzene eltűnt. A gyors városiasodás és individualizálódás ára az lett, hogy a magas csoportkultúrák megszűntek. A mai népdalok új keletűek, nem tudták megőrizni az ősi elemeket, s így vesztek értékeikből. Minél régebbi a hagyomány, annál erősebben érződik, hogy a népszellem van benne és nem az egyének érzésvilága. A magyar hagyomány viszont sokáig megőrizte ezt, s emiatt a nyugati

gyermekeknek, tanároknak, szülőknek föltűnik, hogy ez valami gyönyörű, csodálatos dolog, amit saját népzenejükben nem találhatnak már meg.

- Milyen szerepe van a mai modern zenében a népzenenek?

- Tolsztojnak van egy ehhez fűződő gondolata: ha a kultúrák kezdenek kimerülni, mindig a népművészet felé fordulnak. A 19. század vége elképzelhetően egybeesett egy hanyatlással, de ez az építészetre, költészetre és, gondolom, a művészet minden területére kihatott. Talán a legerőteljesebben a zenében jelentkezett. Bartók és Kodály az eltűnés előtti utolsó pillanatban mentettek meg egy olyan zenei anyagot, amely szájhagyomány révén még megmaradhatott néhány eldugott faluban, ahova akkor még nem ért el az elektromosság és a vasút. Én ezt nem esztétikai ügynek érzem, hanem sokkal többnek. Ez régi stílusú zenei anyag, például a Fölszállott a páva a kereszténység előtti ősi pogány ének. A kereszténység történetében kétezzer év alatt mindent megtettek, főleg a katolikus egyház, a pogány kultúra kiűréséért. Így az egyházak ellentmondásba kerültek saját tanításukkal. Ezzel szemben például az ír kereszténység megőrizte a kapcsolatot a régi kelta papokkal, a druidákkal. Ötvöződött a két kultúra, jobban mondva a régít beteljesítette, ráépült az új. Az úgymond „pogány” népeknek nagyon fejlett vallási életük volt, és a maguk módján ők is hittek a megváltó érkezésében. Tehát nincs ellentmondás, sőt a kereszténységnek létszüksége lett volna, hogy kapcsolódjon ahhoz a hitvilághoz, amely a népek történelmében a megváltó érkezését előkészítette. Bartók és Kodály érdeme, hogy amit kétezzer év alatt elhanyagoltak, sőt irtottak, azt az utolsó pillanatban megmentette, ezáltal létrehozva a kapcsolatot, a folytonosságot a múlttal.

- Azt a hagyományt tisztán, önmagában nem lehetett megtartani?

- Nem, mert a közösségek megváltoztak, az emberiség sorsa az individualizálódás felé hajlik. A csoportok felbomlottak, és individuumból álló, új közösség jön majd létre. Csak a vérségi és a terület által meghatározott csoportok közösségében jöhetett létre és élhet ez a zene és általában a néphagyomány, népszokás. Ez a csoport az őshazában a sámánokon keresztül kapcsolatban állt a természeti erővel, ez is növelte az összetartozás élményét. Nos, ez megszűnt, s az individualizálódás

folytán megszakadt a vérségi-területi kapcsolat. Persze van ma is egyfajta hagyományörzés, például a táncházak vagy a népzene-, népdalápolás, de ez már nem ugyanaz, más a környezet, és nem ugyanazt jelenti azoknak sem, akik részt vesznek benne. Valahol ez a megtartás, megőrzés hiú ábránd. Azért jót tehet, pillanatnyi gyakorlati haszna is van; ideig-óráig távol tudja tartani az egyre erősebben nyomuló, kelet felé törő amerikanizmust. Egy darabig talán.

Az, ami a századelőn történt, szerintem törvényszerű volt, mintegy ellenpontja annak, amit kétezzer év óta csinál a keresztény Európa. Dionüszoszt az egyház „meggyilkolta”, hiszen apollói beállítottságú volt. Ez a nietszchei gondolat A tragédia születése című műben jelentkezik. Két morál ütközik: az Apollóé, aki a fény, a tisztaság felé törekszik, és a Dionüszoszé, aki az érzéki erő diadalát zengi. A morál és az erkölcs kétezzer évig apollói irányzatú volt, és az érzékiséget igyekezett elrejtetni, elnyomni, nem látta benne azt, amit Goethe, aki az érzékiségben éppúgy észreveszi a szellemet, és a materiálissal szemben az érzéki és ideális egységére törekszik. Az egyház a materiálissal szembe kizárólag az ideálist állítja. A századelőn ez ellen jelenik meg a jazz, és Bartókkal, Sztravinszkijjal, Kodállal berobban egy irtózatosan erős keleti, ázsiai zene. Ami eddig visszatartódott, az most betör.

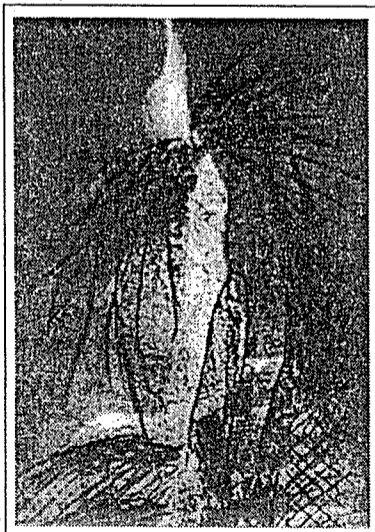
- Visszakanyarodva egy kicsit a zeneszerző Papp Lajoshoz: jól érzem, hogy a műveiben az érzékletesség, a láttatás, a megjelenítés különleges szerepet kap?

- Valóban nagyon fontosnak tartom ezt. Kell egyfajta karakterábrázolás, például átélni és éreztetni, hogy mit csúsz a víz vagy a kő, milyen a kavicsosság vagy vízesség. De szerepet kell kapjon a szavak varázsa, a szó-költői színe is. A nevek, szavak, amelyek szépen szólnak, hangszínük jellegzetes, etimológiai jelentésükön túl egy hangulatot hordoznak. A műveimben szereplő állatoknak és különleges lényeknek a jellegét, karakterét ki lehet és kell fejezni a zenével. Ez a gyermekeknek is segít a tanulásban. Könnyebben bele tudják élni magukat ezekbe a jellegekbe, s így jobban tudják eljátszani, előadni azt a bizonyos hangulatot. Ha például egy gyermeknek azt mondom: Pillangó ül a nagyujjodon, el ne röpjöljön!, nyilvánvaló, hogy finomabban kezd játszani, mintha egy absztrakt szóval: súlyosabb vagy könnyebb, határozom meg az előadásmódot. Ilyen értelemben tehát ez több, mint képesség.

- Mit tart legnagyobb eredményének az utóbbi években?

- Húsz éve kissé eltávolodtam a koncertkomponista státustól, s most a gyermekekkel való foglalkozást tartom fontosabbnak. A felnőttokról le lehet mondani, a gyermekekről semmiképp. A médiák rengeteg rossz hatást gyakorolnak a fiatalokra, ezért sokkal realisabb és hasznosabb a velük való foglalkozás. Ami a gyakorlati, látható oldalát jelenti, elmondhatom, hogy sokan tanulnak az én zongoraiskolámból Magyarországon is. Ezenkívül a világ különböző részein kiadott zongoratanácskönyvekben gyakran felhasználják az én darabjaimat, kottáimat is, például az osztrák, a német, a francia, a japán, a dél-afrikai zenetanításban. Sokan a személyes karriert nem szeretik ezért feláldozni, pedig az oktatás minden másnál fontosabb és maradandóbb dolog. Amikor meghal az ember, úgyis itt hagy minden tárgyat, pénzt, sikert, még a nevét is. En realisan, valóságosan szerettem volna részt venni az életfolyamatokban, és nem különleg. Azt hiszem, ez sikerült is.

Pásztai András

Rob Ibolya grafikája